

Vergaderjaar 2003–2004

29 372

Wijziging van de Elektriciteitswet 1998 en de Gaswet ter uitvoering van richtlijn nr. 2003/54/EG, (PbEG L 176), verordening nr. 1228/2003 (PbEG L 176) en richtlijn nr. 2003/55/EG (PbEG L 176), alsmede in verband met de aanscherping van het toezicht op het netbeheer (Wijziging Elektriciteitswet 1998 en Gaswet in verband met implementatie en aanscherping toezicht netbeheer)

C

NOTA NAAR AANLEIDING VAN HET VERSLAG

Ontvangen 21 juni 2004

Met belangstelling heb ik kennisgenomen van de vragen van de verschillende fracties over het wetsvoorstel. Ik ben de Eerste Kamer erkentelijk voor de korte termijn waarop het wetsvoorstel in behandeling is genomen. Graag ga ik in op de gestelde vragen, en hoop dat met deze antwoorden de behandeling van het wetsvoorstel spoedig kan worden afgerond.

Consumentenbescherming

De leden van de CDA-fractie vroegen om een overzicht van de bepalingen die van belang zijn voor de consumentenbescherming en of er sprake is van een zekere rangorde van de diverse bepalingen. De rechtspositie van de afnemers van elektriciteit en gas wordt niet alleen geregeld in generieke wetgeving, die ook op afnemers van andere producten van toepassing is, maar ook in de Elektriciteitswet 1998 en de Gaswet (de sectorspecifieke wetgeving). De meer algemeen werkende bepalingen van o.a. het Burgerlijk Wetboek (BW) worden in de sectorspecifieke wetgeving aangevuld en zijn in elk geval van toepassing op de rechtspositie van de energieconsument.

Een overzicht van de diverse relevante bepalingen en wetten is gegeven in mijn brief van 6 oktober 2003 inzake de positie van de consument op de energiemarkt (Kamerstukken II, 2003–2004, 28 982, nr. 5). Mede aan de hand van die brief zal ik hieronder nader ingaan op enkele facetten van de positie van de consument op de energiemarkt, zoals die na de inwerking-treding van deze wet zal worden aangevuld.

In de precontractuele fase wordt de energieconsument beschermd tegen misleidende reclame (klachtrecht bij de Reclame Code Commissie; artikelen 6:194–196 BW) en tegen bepaalde opdringerige of agressieve handelspraktijken (Colportagewet; BW-bepalingen inzake overeenkomsten op afstand). Deze bepalingen worden thans aangevuld met:

- enkele specifieke bepalingen als waarborg tegen onduidelijke contracten en tegen misleidende en oneerlijke verkoopmethoden

(artikel 95m van de Elektriciteitswet 1998 en artikel 52b van de Gaswet);

- de bijzondere regeling in diezelfde artikelen met betrekking tot de contractsduur en de opzegtermijnen van contracten tot levering en transport van energie, die de energieconsument extra bescherming bieden.

Met betrekking tot de informatie aan de consument, die zowel in de precontractuele fase maar ook als een contract tot stand is gekomen goed moet zijn, wijs ik op de volgende specifieke bepalingen uit het wetsvoorstel:

- energiebedrijven moeten in hun contracten en voorwaarden transparantie en duidelijkheid betrachten (artikel 95m, tweede tot en met het vierde lid, Elektriciteitswet 1998 en artikel 52b, tweede tot en met het vierde lid, Gaswet);
- er worden eisen gesteld aan de specificatie van de rekening (artikel 19c Elektriciteitswet 1998 en artikel 35c Gaswet);
- de artikelen 95j-95l Elektriciteitswet 1998 met betrekking tot stroom-etikettering;
- de artikelen 31b en 95m, twaalfde lid Elektriciteitswet 1998 en 52b, twaalfde lid, Gaswet, krachtens welke een ministeriële regeling wordt getroffen met regels ter versterking van de positie van consumenten, dit ter uitvoering van de Europese richtlijnen.

Nadat het energiecontract tot stand is gekomen, wordt de positie van de consument bepaald door de algemene rechtsregels inzake redelijkheid en billijkheid, wanprestatie en onrechtmatige daad. Naast enkele hierboven al genoemde onderwerpen, zijn voor deze fase met name de volgende specifieke bepalingen van het wetsvoorstel relevant:

- de bepalingen inzake consumentenkoop worden van toepassing op de levering van elektriciteit en gas (artikel Va);
- met betrekking tot de algemene voorwaarden (onder andere artikel 26a Elektriciteitswet 1998 en artikel 14 Gaswet) is thans in het voorstel opgenomen, dat voor de kleinverbruikers de rechtsbescherming tegen onredelijk bezwarende algemene voorwaarden, die de artikelen 236 en 237 van Boek 6 BW aan consumenten bieden, behouden blijft, terwijl die rechtsbescherming anderzijds wordt uitgebreid tot zakelijke afnemers;
- de bepalingen inzake de behandeling door energiebedrijven van klachten (de artikelen 19d Elektriciteitswet 1998 en 35d Gaswet).

In de fase van beëindiging van een overeenkomst zijn de volgende nieuwe bepalingen relevant:

- de bepalingen inzake het switchen (artikelen 24a Elektriciteitswet 1998 en 17a Gaswet);
- de reeds genoemde bepalingen over de contractsduur en de opzegtermijn (artikel 95m Elektriciteitswet 1998 en artikel 52b Gaswet);
- de artikelen 95b, zevende en achtste lid, Elektriciteitswet 1998 en 44, zevende en achtste lid Gaswet die strekken ter voorkoming van afsluiting van een kleinverbruiker in de winterperiode.

De bovenvermelde bepalingen uit de sectorspecifieke wetgeving zijn op de energieconsument van toepassing en kunnen ook in het kader van het publiekrechtelijke toezicht op de naleving van die wetgeving aan de orde komen; het wetsvoorstel breidt tevens de bevoegdheden van de Dienst uitvoering en toezicht Energie (DTe) uit.

Commerciële belangen

De leden van de CDA-fractie vroegen om een nadere toelichting omtrent het aandeelhouderschap van TenneT in het veilingbedrijf Energiekeuze, met name gelet op de verhouding tussen onafhankelijk netbeheer en commerciële activiteiten, zoals weergegeven in mijn brief van 31 maart 2004 (Kamerstukken II 2003/04, 28 982, nr. 18).

De deelname in EnergieKeuze ziet TenneT als onderdeel van haar strategie om de elektriciteitsmarkt te faciliteren. Het doel daarbij is het voor partijen creëren van een liquide en transparante marktomgeving. Wat betreft de onafhankelijkheid van de netbeheerder van het landelijk hoogspanningsnet geldt het volgende.

Het landelijk hoogspanningsnet is reeds volledig afgesplitst van productie of levering, in tegenstelling tot de regionale netten. In het wetsvoorstel is de mogelijkheid opgenomen dat TenneT desgewenst een concernstructuur zou kunnen inrichten, waarbij het landelijk netbeheer dan als dochtervennootschap van TenneT wordt gepositioneerd. TenneT zelf kan dan functioneren als holdingmaatschappij, die verschillende activiteiten, bijvoorbeeld het veilingbedrijf Energiekeuze, onder brengt in andere groepsmaatschappijen. Uiteraard mogen productie en levering van energie niet tot deze andere activiteiten behoren. Hiermee ontstaat de mogelijkheid om de activiteiten op het gebied van het beheer van het landelijk hoogspanningsnet duidelijker te scheiden van de overige activiteiten van TenneT, en daarmee het beheer van het landelijk hoogspanningsnet maximaal te vrijwaren van bedrijfsmatige risico's van andere activiteiten. Deze bepalingen hebben tot doel te allen tijde de onafhankelijkheid van de landelijk netbeheerder zeker te stellen. De netbeheerder van het landelijk hoogspanningsnet kan alleen activiteiten ontplooiën die verband houden met zijn wettelijke taken. Andere activiteiten dan de uitvoering van de wettelijke taken kunnen wel worden ontplooid door andere onderdelen van het concern waar de netbeheerder deel van uitmaakt, maar dit mogen uitsluitend zustermaatschappijen zijn. De Minister van Economische Zaken zal steeds toetsen of deze activiteiten het belang van het landelijk netbeheer niet schaden (artikel 17a, derde lid, van de Elektriciteitswet 1998). Ongeacht welke andere activiteiten dan het beheer van het landelijk hoogspanningsnet binnen het concern worden uitgeoefend, steeds zal gewaarborgd zijn dat het belang van het beheer van het landelijk hoogspanningsnet, immers de publieke kerntaak van de netbeheerder, daardoor niet zal worden geschaad.

Eigendom ondergrondse leidingen e.d.

De leden van de CDA-fractie vroegen wanneer een wetsontwerp met een allesomvattende regeling met betrekking tot de juridische eigendom van ondergrondse infrastructuur tegemoet kan worden gezien. Mijn voornemen was om ten behoeve van een heldere regeling van de eigendom van infrastructuur te voorzien in een doorbreking van de regel van zogenaamde verticale natrekking van kabels en leidingen in de Elektriciteitswet 1998, Gaswet en de Telecommunicatiewet, in het laatste geval voorzover dit nog niet geregeld was.

Tijdens de behandeling van dit wetsvoorstel in de Tweede Kamer, is besloten deze sectorspecifieke regelingen te laten vervallen ten gunste van een nader te ontwerpen voorstel dat de doorbreking van de verticale natrekkingsregel generiek regelt voor alle ondergrondse kabels en leidingen. Een allesomvattende regeling als deze hoort thuis in het Burgerlijk Wetboek en zal ook zijn weerslag hebben op sectoren die niet onder mijn verantwoordelijkheid vallen. Met name denk ik hierbij aan waterleidingnetten en rioleringstelsels.

Onderzocht moet daarom worden wat de gevolgen van een dergelijke regeling zijn voor die sectoren. Ook dient afstemming plaats te vinden met de Minister van Justitie en met de ministers die verantwoordelijk zijn voor het beleid met betrekking tot genoemde andere ondergrondse infrastructuren.

Uitgangspunt in mijn overleg met de Minister van Justitie zal zijn om in 2005 een wetsvoorstel op dit punt voor indiening bij de Tweede Kamer gereed te hebben.

De leden van de fractie van het CDA vroegen mij een reactie te geven op de vragen die gesteld worden door de VEMW in haar brief van 11 juni 2004 aan de vaste commissie Economische Zaken. De VEMW vroeg om meer inzicht in de leden 2 en 4 van artikel 82 van de Gaswet. Artikel 82 heeft betrekking op de tarieven van de netbeheerder van het landelijk gastransportnet. Het tweede lid van artikel 82 geeft de directeur DTe de bevoegdheid om voor elke taak van de landelijk netbeheerder de methode van regulering vast te stellen. Daarbij houdt de directeur DTe rekening met het belang dat de doelmatige bedrijfsvoering wordt bevorderd. Hij kan hierbij tevens rekening houden met de internationale omgeving waarbinnen het landelijk gastransportnet functioneert. Het vierde lid geeft de directeur DTe expliciet de bevoegdheid om een doelmatigheidskorting vast te stellen voor de landelijk netbeheerder. De verhouding tussen beide leden is daarmee als volgt: op grond van het tweede lid wordt een methodiek ontwikkeld waarmee de hoogte van de doelmatigheidskorting zoals bedoeld in het vierde lid kan worden vastgesteld. Op dit moment is het te vroeg om vooruit te lopen op de exacte methode van regulering en de hoogte van de doelmatigheidskorting. DTe dient bovendien hierover te overleggen met de gezamenlijke netbeheerders en de representatieve organisaties. Totdat dit nieuwe systeem geldt, is de huidige regulering van kracht.

De VEMW vroeg vervolgens hoe de problemen met betrekking tot de kwaliteitsconversie opgelost zullen worden en welke voorstellen van de directeur DTe in zijn brief van 18 mei 2004 door mij zullen worden overgenomen en daadwerkelijk uitgevoerd. Allereerst wil ik opmerken dat er twee verschillende soorten schaarste zijn te onderscheiden: contractuele schaarste en fysieke schaarste.

Kwaliteitsconversie is een dienst die – in tegenstelling tot voorheen – door de diverse marktpartijen specifiek kan worden gecontracteerd. Daarbij is niet op voorhand duidelijk of de gecontracteerde capaciteit ook voor eigen gebruik is of dat deze capaciteit op een secundaire markt verder zal worden verhandeld omdat marktpartijen de eigen vraag naar capaciteit hebben overschat. Daarnaast bestaat de mogelijkheid dat er daadwerkelijk meer behoefte is aan conversiecapaciteit dan er feitelijk beschikbaar is. Er is dan sprake van fysieke schaarste.

Ten aanzien van de fysieke schaarste kan opgemerkt worden dat, hoewel over de ontwikkeling van de feitelijke vraag nog geen zekerheid bestaat, een eventueel probleem beperkt zal blijven tot kleine volumes en tot enkele dagen in het jaar. Zoals hierna aangegeven wordt door Gastransport Services (hierna: GtS) thans samen met DTe bestudeerd hoe dit op te lossen. Ten aanzien van de feitelijke contractuele schaarste onderzoekt GtS momenteel of additionele maatregelen mogelijk zijn om tekorten in conversiecapaciteit op te vangen. In het hierna volgende ga ik in op de aanbevelingen van de DTe in haar brief van 18 mei, waar de VEMW naar vraagt.

De DTe kondigde in de bedoelde brief aan een «use it or lose it» regime te gaan toepassen op kwaliteitsconversie en een deel van de kosten van kwaliteitsconversie te gaan socialiseren in de transporttarieven. Inmiddels heeft de DTe de Richtlijnen Gastransport 2005 gepubliceerd waarin de genoemde maatregelen zijn verwerkt. Voorts zou de DTe onderzoeken of marktpartijen structureel capaciteit achterhouden. In de onderzoeksrapportage kwaliteitsconversie van 3 juni 2004 heeft de DTe inmiddels geconcludeerd dat er geen indicaties zijn dat er bewust capaciteit wordt achtergehouden. Wel signaleert de DTe dat het kleine veldenbeleid een groot beslag legt op de beschikbare capaciteit. De DTe heeft ook aangegeven het van groot belang te achten dat Gasunie Trade & Supply (hierna: T&S) een actieve rol op het Title Transfer Facility-point (hierna: TTF) gaat

spelen, waardoor er een secundaire markt voor laagcalorisch gas kan ontstaan. Dit zal er weer toe kunnen leiden dat de dienst kwaliteitsconversie efficiënter geboekt kan worden. Ik kan u meedelen dat T&S onlangs heeft laten weten bereid te zijn op het TTF te gaan handelen. Uit het voorgaande kan geconcludeerd worden dat alle door de DTe in haar brief gedane voorstellen door haar in de Richtlijnen Gastransport 2005 zijn verwerkt respectievelijk door T&S zijn opgepakt. Kwaliteitsconversie is een essentieel onderdeel voor het tot stand komen van een goed functionerende gasmarkt. Ik zal daar dan ook ruim aandacht aan blijven besteden. Ook de DTe zal de ontwikkelingen blijven volgen.

De VEMW stelde voorts een aantal vragen over een gasbeurs. Met het in dit wetsvoorstel opgenomen artikel 66b van de Gaswet krijgt de Minister van Economische Zaken de bevoegdheid één of meer rechtspersonen aan te wijzen die tot taak krijgen een beurs tot stand te brengen en in stand te houden. Ik bezie thans hoe deze aanwijzing zal geschieden en op welke wijze moet worden bepaald welke rechtspersoon of -personen voor deze taak zullen worden aangewezen. In de Tweede kamer heb ik toegezegd indien mogelijk nog voor 1 januari 2005 over te gaan tot aanwijzing, zodat de gasbeurs zo snel mogelijk operationeel kan zijn. De diensten die een beurs zal aanbieden en de bijdrage die bepaalde diensten leveren aan de liquiditeit en transparantie van de markt spelen een rol bij deze afweging. Overigens heb ik op grond van dit artikel de mogelijkheid regels te stellen voor de procedure van aanwijzing. Een beurs is alleen van waarde voor de markt wanneer de partijen die op die beurs handelen de verzekering hebben dat de beurs onafhankelijk is. Derhalve is in het vijfde lid van het voorgestelde artikel 66b van de Gaswet bepaald dat een ieder die een belang zou kunnen hebben bij de wijze waarop de handel op de beurs verloopt, (producenten, leveranciers, handelaren, verbruikers en aandeelhouders) zich dient te onthouden van enige bemoeienis met de uitvoering van de beurstaak. Dit vijfde lid is in de eerste plaats van belang op het moment dat één of meer rechtspersonen als beurs zijn aangewezen, immers, niet de aangewezen rechtspersoon wordt hierin aangesproken maar juist de andere partijen op de markt.

Uiteraard zal ik geen rechtspersoon aanwijzen voor het tot stand brengen en in stand houden van een beurs als ik onvoldoende vertrouwen heb in de onafhankelijkheid van die rechtspersoon.

De VEMW vroeg tevens om uitleg over de taak van de landelijk netbeheerder om voorzieningen te treffen gericht op de beschikbaarheid van voldoende transportcapaciteit met het oog op voldoende transportzekerheid en had vragen omtrent het schrappen van artikel 51a Gaswet. In de praktijk houdt deze taak in dat de landelijk netbeheerder bij het inpassen van verzoeken om transport rekening zal moeten houden met een te verwachten vraag om transport. De netbeheerder moet bijvoorbeeld rekening houden met de wijze waarop grootschalige transporten van gas en het beslag van deze transporten op de beschikbare transportcapaciteit zich zullen verhouden tot de transportcapaciteit vereist voor een betrouwbare gasvoorziening. Het op basis van het voorgestelde artikel 8 van de Gaswet op te stellen kwaliteits- en capaciteitsdocument kan bij de uitvoering van deze taak een hulpmiddel zijn. Dit document draagt bij aan het verkrijgen van zicht op het capaciteitsbeslag van de verschillende stromen over het landelijk gastransportnet onder de aannames die daarin worden gehanteerd. Overigens ontslaat deze wettelijke taak van de landelijk netbeheerder de netgebruikers (leveranciers, afnemers, handelaren) niet van de verplichting zelf tijdig voldoende transportcapaciteit te contracteren op basis van de verantwoordelijkheid die zij dragen voor hun eigen gasvoorziening en die van hun klanten. Het feitelijk handelen van netbeheerder én netgebruikers bepaalt immers de effectieve

en efficiënte benutting van het landelijk gastransportnet en daarmee de transportzekerheid. Het calamiteitenplan op grond van het voorgestelde artikel 51 van de Gaswet is aan de orde in geval van buitengewone omstandigheden. Deze kunnen zich voordoen in de aanvoer en beschikbaarheid van het gas maar kunnen ook betrekking hebben op het gastransportnet zelf. In dergelijke gevallen zal de landelijk netbeheerder er voor moeten zorgen om de situatie zo snel mogelijk zodanig te herstellen dat hij weer voldoende transportcapaciteit beschikbaar heeft met het oog op de transportzekerheid.

Ik ben van mening dat het doel van artikel 51a beter bereikt kan worden door deze ex post bevoegdheid van de Minister van Economische Zaken te wijzigen in een ex ante verantwoordelijkheid van de landelijk netbeheerder. Met de toepassing van artikel 51a kan slechts achteraf worden ingegrepen terwijl met behulp van artikel 10a, eerste lid, onderdeel g, problemen kunnen worden voorkomen. Dit gevoegd bij praktische en Europeesrechtelijke bezwaren ten aanzien van de toepassing en invulling van de bevoegdheid zoals die in artikel 51a Gaswet bestaat, waren voor mij aanleiding voor te stellen het artikel te doen vervallen. Met het voorgestelde eerste lid, onderdeel g, van artikel 10a van de Gaswet geef ik dan ook invulling aan mijn verantwoordelijkheid op dit punt.

Met het toezicht op het handelen van de landelijk netbeheerder en de daarbijbehorende handhavingsmogelijkheden, waartoe de bestaande instrumenten met dit wetsvoorstel aanzienlijk worden uitgebreid, is de cirkel van invulling van deze verantwoordelijkheid rond.

De VEMW vroeg ten slotte of de minister kon aangeven welk beleid hij gaat voeren ten aanzien van de toepassing van de artikelen 66a Gaswet en 86d Elektriciteitswet 1998.

Deze artikelen maken het mogelijk partijen op de elektriciteitsmarkt of de gasmarkt te verplichten (delen van) de hen ter beschikking staande elektriciteit, gas, transportcapaciteit, opslagcapaciteit of productiecapaciteit op een bepaalde wijze aan te bieden. Deze mogelijkheid omvat mede de mogelijkheid om te verplichten dat (delen van) de voor verschillende partijen beschikbare elektriciteit, gas, transportcapaciteit, opslagcapaciteit of productiecapaciteit aangeboden moeten worden. Het gaat dus niet alleen om de wijze waarop aangeboden wordt, maar ook om het feit dat aangeboden moet worden. Dit kan noodzakelijk zijn in het belang van transparante prijsvorming of ter bevordering van de liquiditeit, dan wel van de leveringszekerheid, daar waar deze verband houdt met transparantie en liquiditeit. Heel concreet betekent dit dat dit artikel mij reeds de mogelijkheid biedt om bijvoorbeeld T & S te verplichten een deel van het beschikbare gas aan te bieden via een gasbeurs dan wel – voorafgaand aan het bestaan van een gasbeurs – te handelen op het door GtS (de toekomstige landelijk netbeheerder) ingestelde zogenoemde TTF. Ik besef goed dat dergelijke maatregelen een vergaande ingreep zijn in de markten voor gas, elektriciteit, transportcapaciteit, opslagcapaciteit en productiecapaciteit. In zijn algemeenheid kan ik zeggen dat ik van deze bevoegdheid uitsluitend gebruik moet en zal maken indien niet op een andere wijze, hetzij via het bestaande wettelijke instrumentarium, hetzij via overleg met of initiatieven van de sector, tot markttransparantie en liquiditeit gekomen wordt.

Toegang gasnetten

De leden van de fractie van het CDA vroegen hoe de intentie om het bestaande toegangsregime voor gas tot eind 2005 in stand te houden zich verhoudt met het voornemen om het bestaande systeem aan de tweede gasrichtlijn aan te passen. In dat verband vroegen de leden of de minister

bereid is het in de wet neergelegde systeem op korte termijn in werking te laten treden. Door inwerkingtreding van de wet halverwege dit jaar is het niet mogelijk om alle noodzakelijke stappen te zetten om 1 januari 2005 tot gereguleerde tarieven conform het wetsvoorstel te komen. Vanwege de in de wet vastgelegde jaarcyclus met betrekking tot de tarieven is het niet mogelijk om na een half jaar over te gaan op een ander systeem. Daarom blijven de Richtlijnen Gastransport van DTe voor het jaar 2005 gelden en wordt het nieuwe systeem met ingang van 1 januari 2006 van kracht, op basis van een ministeriële regeling die ik voor 1 januari 2005 wil publiceren. Deze tijdelijke beperking is van praktische en wetstechnische aard en betekent niet dat het wettelijke regime zoals dat van kracht wordt niet zou stroken met de tweede gasrichtlijn. De aanpassingen van de wet teneinde deze in lijn te brengen met de tweede gasrichtlijn liggen in dit kader op een tweetal terreinen, te weten het vervangen van de onderhandelingsplicht van de netbeheerder door een aanbiederplicht voor transport en het feit dat de toezichthouder expliciet de bevoegdheid krijgt vooraf de tarieven(systematiek) goed te keuren. In de praktijk was hier feitelijk al sprake van, maar dit diende vanwege de implementatie van de tweede gasrichtlijn en voor het creëren van meer duidelijkheid op dit punt in de Gaswet te worden verwerkt.

Uit de zojuist vastgestelde nieuwe Richtlijnen Gastransport van de DTe voor het jaar 2005 blijkt dat de genoemde tijdelijke beperking aan het zetten van belangrijke stappen naar een vervolmaking van de geliberaliseerde gasmarkt niet in de weg stond. Daarbij denk ik aan de bepalingen ten aanzien van kwaliteitsconversie, het vergroten van de transparantie, de uitbreiding van de basisdiensten en de verdeling van de capaciteit.

Transportzekerheid

De leden van de CDA-fractie vroegen wat moet worden verstaan onder transportzekerheid en in hoeverre er sprake is van samenhang met het door de minister op grond van artikel 51 van de Gaswet vast te stellen calamiteitenplan. Voor een antwoord op deze vragen verwijs ik naar hetgeen ik in mijn reactie op de brief van de VEMW terzake heb aangegeven.

Gasopslag

De leden van de CDA-fractie vroegen of ik voornemens ben gebruik te maken van mijn bevoegdheid om een ministeriële regeling vast te stellen m.b.t. tarieven en voorwaarden voor gasopslagbedrijven met een economische machtspositie. Deze vraag kan ik bevestigend beantwoorden. De ministeriële regeling komt in de plaats van de Richtlijnen van de DTe met betrekking tot gasopslag. Thans bevatten de Richtlijnen van DTe onder meer bepalingen over de basisdiensten die een gasopslagbedrijf moet leveren, de toegang tot de markt, de toegang tot opslagcapaciteit, de verdeling van capaciteit en de tarieven die gasopslagbedrijven hanteren. In de ministeriële regeling zullen in grote lijnen dezelfde onderwerpen worden uitgewerkt.

De leden van de CDA-fractie vroegen wanneer de door de minister aangekondigde wijziging van de Mijnbouwwet in verband met de aanpassing van de regeling inzake (ondergrondse) opslag tegemoet kan worden gezien. De voorstellen tot wijziging van de Mijnbouwwet, waarnaar door de leden van de CDA-fractie werd gevraagd, zullen naar verwachting begin volgend jaar worden ingediend. Om een goede werking van de markt voor flexibiliteitsdiensten te bevorderen, wordt bezien of ook anderen dan de houders van een winningsvergunning voor een opslagvergunning in aanmerking kunnen komen. Omdat de voor

ondergrondse gasopslag geschikte reservoirs zich in de regel bevinden in het gebied waarvoor al een winningsvergunning is verleend, is een zorgvuldige afweging van alle in het geding zijnde juridische en financiële belangen vereist.

Artikel 31 E-wet

Over artikel 31 lid 1, onderdeel j, van de Elektriciteitswet 1998 hadden de leden van de CDA-fractie enkele vragen. Zo vroegen zij welke onderwerpen in bedoelde voorwaarden geregeld zullen worden. Bij voorwaarden met betrekking tot het realiseren van koppelingen tussen netten en het repareren van netten moet primair gedacht worden aan het vastleggen van de kwaliteitscriteria op het gebied van de dienstverlening door de netbeheerders aan de klant.

In de ministeriële regeling op basis van artikel 26b van de Elektriciteitswet 1998 zal opgenomen worden dat netbeheerders een gevraagde koppeling tussen netten binnen redelijke termijn tot stand moeten brengen, tenzij dit aantoonbaar onmogelijk of onrendabel is. Ook voor reparaties in geval van onderbrekingen zal een termijn worden gesteld waarbinnen netbeheerders deze dienen uit te voeren. In aansluiting met de bestaande compensatieregeling voor afnemers die te maken hebben met onderbrekingen in het transport van elektriciteit, denk ik hierbij aan een termijn van vier uur. Tot het onmogelijke is evenwel niemand gehouden; indien een netbeheerder aantoont dat het voor hem niet mogelijk is om een bepaalde reparatie te verrichten binnen deze termijn, mag hij deze termijn overschrijden. In dat geval zal hij uiteraard wel de getroffen afnemers een compensatiebedrag moeten betalen conform de desbetreffende regeling in de netcode.

De leden van de fractie van GroenLinks vroegen in hoeverre de marktopening per 1 juli 2004 gerijmd kan worden met de transitie naar duurzame energieconsumptie en productie in Nederland. Met de liberalisering zullen de leveranciers onderling moeten concurreren om de gunsten van de afnemers.

Prijs, maar met name service, een goede administratieve afhandeling en ook advisering over energiebesparing zijn elementen waar partijen op concurreren. Dit leidt tot een betere en efficiëntere dienstverlening, waarbij afnemers zelf kunnen bepalen welke elementen voor hem of haar van belang zijn. Een voorbeeld van waar dit al succesvol heeft gewerkt is de Groene Markt voor elektriciteit.

Een belangrijk effect dat met de liberalisering wordt beoogd, is het verkrijgen van meer transparantie voor afnemers.

Transparantie over het verbruik en over de kosten. Door scheiding van netbeheer en levering en daarmee scheiding van de kosten voor transport en capaciteit aan de ene kant en gas of elektriciteit aan de andere kant, wordt kruissubsidiëring voorkomen, en betaalt elke afnemer voor de kosten die hij veroorzaakt. Dit bevordert bij (zakelijke) afnemers een bedrijfseconomische afweging van kosten en baten en leidt naar het oordeel van de regering tot een groter kostenbewust zijn energieverbruik. Voorts biedt de liberalisering openingen voor initiatieven als energiemangement door de inzet van intelligente meters. Als het gaat om de relatie tussen liberalisering en duurzaamheid kan behalve op de 2,2 miljoen huishoudens die vanaf 2001 inmiddels bewust voor groene stroom hebben gekozen verder nog worden gewezen op de regelgeving rond stroometikettering in het onderhavige wetsvoorstel.

Leveranciers worden verplicht om hun afnemers op een transparante wijze te informeren over de herkomst van de door hen geleverde stroom. Consumenten krijgen hiermee de mogelijkheid om een bewuste keuze te maken voor de door hen gewenste brandstofmix. Ook dit is een belangrijk

element waarmee leveranciers zich kunnen onderscheiden van hun concurrenten en zal naar verwachting een belangrijke prikkel voor vraaggestuurde en duurzame productie betekenen.

Op 29 april jl. heb ik de Tweede Kamer het rapport «Innovatie in het energiebeleid» aangeboden (Kamerstukken II, 2003–2004, 29 575, nr. 1). In dit rapport informeer ik de Tweede Kamer over de voortgang van de energietransitie en geef ik de samenhang met het huidige beleid voor duurzame energie, energiebesparing en innovatie aan. De afgelopen twee jaren hebben bedrijfsleven, kennisinfrastructuur en maatschappelijke organisaties het voortouw genomen bij het antwoord op de vraag hoe een duurzame energiehuishouding kan worden ontwikkeld. De overheid vervulde hierbij vooral de rol als regisseur van het proces. De overheid heeft het resultaat van dit consultatieproces met de markt gebundeld tot een vijftal hoofdroutes waarlangs die transitie zou kunnen plaatsvinden. Het huidige beleid gericht op het stimuleren van de productie van duurzame elektriciteit is één van deze hoofdroutes.

De leden van de fractie van Groen Links vroegen welke mogelijkheden de minister heeft om in de geliberaliseerde markt te interveniëren als blijkt dat het instrumentarium om duurzame energie te bevorderen tekortschiet. In dat verband vroegen deze leden of de minister, indien nodig, zal overwegen om het bestaande instrumentarium aan te passen, bijvoorbeeld door middel van de introductie van een verplicht aandeel duurzame energie door leveranciers. De ontwikkeling naar een duurzame energievoorziening zie ik als een belangrijke opgave.

Het stimuleren van de binnenlandse productie van duurzame elektriciteit past in dit beeld. Daarom is in 2003 de MEP-regeling ingevoerd die voorziet in een subsidie per duurzaam opgewekte kilowatt/uur elektriciteit. Hoewel de regeling sinds kort van kracht is, vindt thans een tussen-evaluatie plaats waarbij wordt bekeken in welke mate de regeling qua uitvoerbaarheid en effectiviteit kan worden aangescherpt. Het doorvoeren van eventuele verbeteringen zal enige tijd nodig hebben. In 2005 ben ik voornemens de balans van de thans bestaande MEP-regeling op te maken. Dan wordt ook gezien of er noodzaak is voor aanvullende maatregelen, dan wel voor een ander systeem, zoals een verplicht aandeel duurzaam.

Op dit moment zie ik geen aanleiding om daarop vooruit te lopen. Om de effectiviteit van de regeling goed te kunnen beoordelen is een langere looptijd van de regeling nodig.

De leden van de fractie van GroenLinks vroegen welke garanties er bestaan dat andere landen, als zij door wat voor omstandigheden dan ook in acute problemen komen met hun elektriciteitsvoorziening, de kraan niet ten faveure van hun eigen economie dicht draaien. Ook vroegen zij of ik het denkbaar acht dat Nederland in de toekomst maar voor een beperkt deel zelfvoorzienend zal zijn voor wat betreft de elektriciteitsproductie. Verder vroegen de leden van de fractie van GroenLinks welke waarborgen er op Europees niveau gecreëerd moeten zijn om te voorkomen dat Nederland niet extreem kwetsbaar wordt. Eén van de basisprincipes van een Europese interne markt voor elektriciteit is dat er niet gediscrimineerd mag worden tussen gelijksoortige contracten tussen partijen in de verschillende lidstaten. Dit principe is nu ook de praktijk en het dichtdraaien van de exportkraan op basis van louter economische motieven is niet aan de orde.

Indien er sprake is van acute problemen, bijvoorbeeld door de plotselinge uitval van één of meer centrales of problemen met transportverbindingen, dan verlenen de lidstaten elkaar juist bijstand. Dit is mogelijk door de sterke verbondenheid met het buitenland en de afspraken die de landelijke netbeheerders onderling hebben gemaakt. De importmogelijkheden die er zijn, vergroten met andere woorden de leverings-

zekerheid. De tweede Europese richtlijn elektriciteit laat voor lidstaten wel de ruimte om in extreme situaties maatregelen te nemen om de systeem-balans te handhaven. Uitgangspunt moet daarbij zijn, dat de schade zoveel mogelijk wordt beperkt. Dit betekent dat er geen principieel verschil is tussen bijvoorbeeld het afschakelen van gebruikers, een deelnet of een provincie in eigen land, of het annuleren van export. Om hier meer duidelijkheid over te krijgen ben ik momenteel bezig met het afsluiten van *Memoranda of Understanding* met onze buurlanden België en Duitsland, waarin deze principes worden vastgelegd.

In dit kader start op initiatief van Nederland zeer binnenkort ook een structureel overleg tussen de overheden, toezichthouders en landelijke netbeheerders van België, Duitsland, Nederland en mogelijk ook Frankrijk. Op dit moment beschikt Nederland over voldoende productiecapaciteit om volledig in de eigen elektriciteitsvraag te voorzien. Op termijn moet in Europa nieuwe productiecapaciteit worden bijgebouwd om in de vraag te kunnen blijven voorzien. De ontwikkeling van de markt(prijzen) en het investeringsklimaat in de verschillende landen bepalen waar en wanneer nieuwe centrales gebouwd worden. Dit jaar komt in Nederland een nieuwe centrale van 800 MW in het Rijnmondgebied in bedrijf. Het energiebedrijf Delta is de vergunningaanvraag gestart voor een nieuwe centrale van 800 MW in het Sloegebied. Het is de bedoeling dat deze centrale in 2007 of 2008 operationeel wordt. Door het relatief goede investeringsklimaat in Nederland is het goed mogelijk dat ook in de toekomst juist in Nederland nieuwe centrales worden gebouwd en Nederland dus ook in de toekomst zelfvoorzienend kan blijven en mogelijk zelfs een exportland wordt. Voor mij is dit overigens geen doel op zich. Het gaat om de leveringszekerheid, en die kan ook prima worden gewaarborgd door een deel van de benodigde elektriciteit te importeren. Het is overigens technisch gezien nagenoeg onmogelijk en economisch gezien zeer onwaarschijnlijk dat op enig moment in het grootste deel van de Nederlandse elektriciteitsvraag wordt voorzien door import. De Nederlandse elektriciteitsvoorziening is wereldwijd gezien van zeer hoge kwaliteit. Door onder andere de strenge regulering van de netwerken, het goede investeringsklimaat, de verbindingen met het buitenland en de goede samenwerking met de landen om ons heen, verwacht ik dat we ook in de toekomst deze hoge kwaliteit handhaven. Om ook op de lange termijn de leverings- en voorzieningszekerheid van elektriciteit in Europees verband goed te waarborgen, zet ik me in voor: 1) de waarborging van het basisprincipe «contract is contract», 2) optimalisatie van de omvang en het gebruik van interconnectiecapaciteit, 3) harmonisatie van de monitoring van de leveringszekerheid, 4) versterking van het investeringsklimaat, en 5) versterking van het *level playing field*.

De leden van de GroenLinks-fractie vroegen of er op Europees niveau voldoende tegenwicht ontstaat om onwenselijke concentratie te voorkomen. Zij wilden tevens weten wat er met de Nederlandse bedrijven gebeuren moet tot het moment dat dit Europese tegenwicht geregeld is. Om ook in de toekomst publieke belangen adequaat te kunnen blijven borgen, dient mede rekening te worden gehouden met de Europese marktontwikkelingen. Wanneer ik kijk naar die Europese marktontwikkelingen, zie ik als belangrijkste ontwikkeling dat door fusies en overnames steeds grotere Europese energiebedrijven op de markt voor elektriciteit en gas ontstaan. Voorkomen dient te worden dat er sprake is van een zodanig proces van oligopolievorming dat aan mijn cruciale toetspunt, het afnemersbelang, afbreuk wordt gedaan. Ik deel de opvatting van de Algemene Energieraad dat een afname van de concurrentie niet in het belang is van afnemers. Ik ben van oordeel dat nader moet worden bezien of de nationale en Europese mededingingswetgeving voldoende instrumenten biedt om zorg te dragen voor zodanige concurrentieverhoudingen, dat sprake blijft van voldoende concurrerende

partijen op de productie- en leveringsmarkt. Ik wijs in dit verband op de recente beslissing van de Nederlandse Mededingingsautoriteit (NMa) in de NUON/Reliant-zaak, waar zij effectief is opgetreden. Ook in Europees verband vraag ik bij voortduring aandacht voor dit vraagstuk. Ik zal daar ook het aanstaande Nederlandse voorzitterschap voor benutten. Overigens heeft de Europese Commissie begin dit jaar een pakket maatregelen afgerond dat gericht is op de modernisering van het mededingingsbeleid. Dit pakket is 1 mei jl. van kracht geworden. Het pakket beoogt een meer effectieve handhaving van het mededingings-instrumentarium te faciliteren en bureaucratische rompslomp voor ondernemingen zoveel als mogelijk te beperken. Onderdeel van het pakket is een nieuwe methode voor het beoordelen van de gevolgen van fusies, de «Substantial Impediment of Effective Competition» test. Op grond daarvan moeten concentraties die de daadwerkelijke mededinging op significante wijze zouden belemmeren onverenigbaar met de gemeenschappelijke markt worden verklaard, met name als dat het resultaat zou zijn van het in het leven roepen of versterken van een machtspositie. Deze wijziging verheldert dat alle concentraties die de daadwerkelijke mededinging op significante wijze zouden belemmeren, kunnen worden tegengehouden. Met de nieuwe formulering is verduidelijkt dat dit ook geldt voor concentraties die gepaard gaan met het wegvallen van aanzienlijke concurrentiedruk die fuserende partijen tevoren op elkaar uitoefenden en met een lagere concurrentiedruk voor de overige concurrenten. En dat zelfs wanneer coördinatie tussen de leden van het oligopolie onwaarschijnlijk is. De centrale vraag in deze test is of er voldoende concurrentie op een markt resteert na een fusie, zodat de consument voldoende keuzemogelijkheden houdt. De nieuwe test leent zich beter voor het beoordelen van de gevolgen van fusies op oligopolide markten voor consumenten dan de oude «dominant position» test. Zoals u weet is de elektriciteitsmarkt een markt die neigt naar oligopolievorming. Daarom biedt deze test consumenten in beginsel betere bescherming dan de oude test.

Wat de Nederlandse bedrijven betreft meen ik dat een Nederlandse kampioen, ontstaan door een fusie van de belangrijkste spelers op de Nederlandse markt, onvoldoende groot is om als zelfstandige speler op de Europese markt te overleven. Bovendien is een nadeel van een Nederlandse kampioen dat de concurrentie op de relevante Nederlandse markt verdwijnt. In de vele gesprekken die ik heb gevoerd, wordt dit door deskundigen onderschreven. Als bijkomend nadeel zie ik dan ook het risico dat een groot Nederlands geïntegreerd energiebedrijf te zijner tijd wordt overgenomen door een grote Europese speler. Die speler zou daarmee de toch al dominante positie van een nationale kampioen op de Nederlandse markt verder versterken. Indien dit een bedrijf zou zijn dat nu naar ons land exporteert, zou dat de mededinging verder inperken. Ik meen dat het, binnen de geldende nationale en Europese mededingingsregels en het toezicht daarop door de NMa en de Europese Commissie, aan de bedrijven zelf is om te bezien met welke andere marktpartijen zij willen samenwerken en zie daarin geen actief sturende rol voor de overheid.

De leden van de GroenLinks-fractie vroegen of de minister het wenselijk acht dat de energiebedrijven over vijf jaar deel zullen uitmaken van Europese energiebedrijven en welke voordelen de Nederlandse consument van een dergelijke europeanisering zal onder vinden. Ik voorzie in Europa op de middellange termijn een tendens naar verdere internationalisatie. De Nederlandse markt is beter af in dit proces van internationalisering in Europa als de netwerken in Nederland een geheel onafhankelijke rol vervullen. Via dit onafhankelijke netwerk kunnen diverse internationale ondernemingen dan concurreren om de gunsten

van de Nederlandse afnemers. Voor de Nederlandse consument zal het weinig uitmaken als die wordt bediend door Nederlandse bedrijven of door ondernemingen die in buitenlandse handen zijn. Het in stand houden van Nederlandse bedrijven is geen op zichzelf staande doelstelling van mijn beleid. Ik beoordeel de liberalisering op de gevolgen voor de eindverbruikers. Het gaat mij er om dat de energiebedrijven die op de Nederlandse markt opereren, betrouwbare en efficiënte bedrijven zijn. Uiteraard geldt dat de buitenlandse bedrijven zich ook aan de Nederlandse wetgeving dienen te houden. Het is belangrijk dat we de mededinging tussen spelers op de Nederlandse energiemarkt goed kunnen handhaven. Ik zal de komende maanden benutten om dat aspect te onderzoeken en te overleggen met zowel de NMa als de Europese mededingingsautoriteiten.

Voorts was de fractie van GroenLinks geïnteresseerd om te vernemen wanneer de regering de liberalisering van de energiemarkt als geslaagd beschouwt en aan welke concrete doelstellingen in dat kader dient te worden voldaan. De algemene beleidsdoelstellingen ten aanzien van de energiemarkt zijn het bevorderen van efficiency en klantvriendelijkheid en het waarborgen van betrouwbaarheid en doelmatigheid. Daarnaast blijven ook op een geliberaliseerde markt doelstellingen op het gebied van milieu, klimaat en duurzaamheid onverminderd van kracht. De doelstellingen zijn nader ingevuld door operationele beleidsdoelstellingen waaronder het bevorderen van concurrentie en het versterken van de positie van de consument. Ik streef naar een goedwerkende markt voor elektriciteit en gas, waarbij afnemers keuzevrijheid hebben ten aanzien van hun leverancier en de kwaliteit van dienstverlening wordt vergroot. Daar komt nog bij dat tijdens de Europese top in Lissabon in 2000 als belangrijke doelstelling is geformuleerd dat Europa in 2010 de meest concurrerende kenniseconomie van de wereld zou moeten zijn. In het kader van de algemene doelmatigheidsdoelstelling en het bevorderen van de (internationale) concurrentiekracht is een belangrijk toetsingscriterium of de liberalisering bijdraagt aan een zichtbare verbetering van de efficiënte en doelmatige bedrijfsvoering bij de energiebedrijven. De leden van de fractie van GroenLinks maakten overigens geheel terecht de opmerking dat het niet de bedoeling kan zijn dat de consument slechts een theoretische mogelijkheid tot meer keuzevrijheid heeft. In dat verband is de regering dan ook pas tevreden als uit evaluatie blijkt dat er geen sprake is van onnodige overstapbelemmeringen en dat de transparantie in de markt is vergroot (door bijvoorbeeld het laagdrempelig toegankelijk zijn van informatie over het aanbod en vergelijkbaarheid van prijzen en kwaliteit). Afnemers moeten inderdaad effectief van hun keuzevrijheid gebruik kunnen maken. Echter, dat wil niet zeggen dat de regering alleen tevreden is als afnemers deze vrijheid ook daadwerkelijk in praktijk brengen. De mogelijkheid alleen al om gebruik te maken van een alternatief aanbod draagt bij aan een bewustere consument wat betreft zijn geleverde energie en levert een prikkel voor de aanbieder om zijn aanbod beter af te stemmen op de wensen van de klant. Daarbij komt dat ook het blijven zitten bij de huidige leverancier een keuze is.

De leden van de GroenLinks-fractie stelden een aantal vragen met betrekking tot de verschillen tussen de wijze waarop Nederland de Europese richtlijnen heeft geïmplementeerd, of Nederland verder gaat dan de richtlijnen, ook in vergelijking met andere landen. Op een aantal terreinen gaat Nederland verder dan de Europese richtlijnen voorschrijven. Ik merk daarbij op dat deze nationale aanvullingen weliswaar niet strekken tot implementatie van de richtlijnen in strikte zin, maar wel noodzakelijk of ondersteunend zijn, in wetstechnische of inhoudelijke zin, voor een geliberaliseerde markt voor de levering van gas en elektriciteit. Deze bepalingen zijn derhalve niet los te zien van de

implementatie van de Europese richtlijnen. Hierbij valt te denken aan maatregelen die gericht zijn op de betrouwbaarheid van de netten (bijvoorbeeld de verplichting tot het opstellen van een kwaliteits- en capaciteitsdocument en een wijze van tariefregulering die rekening houdt met kwaliteitsaspecten) en regels ter versterking van de positie van consumenten (bijvoorbeeld regels over het van toepassing zijn van de bepalingen over consumentenkoop op energiecontracten).

Voorts vloeit ook de aanscherping van de taakverdeling tussen de Minister van Economische Zaken en de directeur van de DTe, waarbij tevens voor de DTe, onder andere door de introductie van een systeem van bestuurlijke boetes, verbeterde mogelijkheden tot handhaving bestaan, strikt genomen niet rechtstreeks voort uit Europese regelgeving. Deze bepalingen zijn wel in lijn met het beleid dat aan de Europese richtlijnen ten grondslag ligt. Wat betreft de situering van de economische eigendom van de netwerken is primair van belang dat ook andere lidstaten ter uitvoering van de richtlijnen voorschrijven dat netbeheerders de noodzakelijke bevoegdheden inzake exploitatie, onderhoud en ontwikkeling van netten hebben. Dit impliceert dat netbeheerders ook daar een met economische eigendom overeenkomende beschikkingsmacht over de netwerken moeten hebben. Voor zover mij bekend is dit laatste alleen in het Nederlandse wetsvoorstel ook met zoveel woorden tot uitdrukking gebracht. Wat betreft de unbundling hebben Duitsland en Frankrijk nu nog een systeem van administratieve unbundling. Dat zal op grond van de richtlijnen straks minimaal juridische unbundling moeten worden. Het Verenigd Koninkrijk, België, Denemarken, Italië, Spanje en Zweden kennen net als Nederland een systeem van juridische unbundling. In het Verenigd Koninkrijk kiezen sommige bedrijven evenwel uit het oogpunt van specialisatie vrijwillig voor eigendomssplitsing van het netwerk- en het leveringsbedrijf omdat netwerk- en leveringsactiviteiten om verschillende expertises vragen. Wat betreft de kwaliteitsregulering proberen meer landen een vorm van output regulering te ontwikkelen. In Noorwegen en Italië is een vergelijkbaar systeem ontwikkeld dat tot doel heeft de netbeheerder te prikkelen de investeringen op peil te houden door middel van een bonus-malussysteem.

De leden van de GroenLinks-fractie vroegen of Nederland voorop loopt met de implementatie en hoever andere landen gevorderd zijn. Op 1 juli 2004 dienen de richtlijnen te zijn geïmplementeerd. Nederland zou, als op 29 juni de parlementaire behandeling van het wetsvoorstel wordt afgerond, deze datum kunnen halen. Uit informatie van de Europese Commissie blijkt dat vier lidstaten de implementatiedatum naar alle waarschijnlijkheid zullen halen. Een groot aantal lidstaten zal vermoedelijk binnen een redelijke termijn na 1 juli het wetgevingsproces ter implementatie hebben afgerond. Voor enkele lidstaten is op dit moment het beeld minder duidelijk.

De leden van de GroenLinks-fractie vroegen voorts of de bewering klopt dat Nederland met deze wetswijzigingen een unieke positie in Europa inneemt. Ik ben van mening dat het wetsvoorstel een evenwichtig pakket maatregelen bevat en geenszins een unieke positie in Europa inneemt.

De leden van de GroenLinks-fractie vroegen hoe andere Europese landen omgaan met de verstrengeling tussen het beheer en eigendom van het netwerk aan de ene kant en productie en levering aan de andere kant en vroegen een overzicht hoe er in andere landen over splitsing (unbundling) wordt nagedacht en in welke landen deze wel en niet is gerealiseerd. Zij wilden weten of de ideeën van de minister over de splitsing gebaseerd zijn op «controversiële en speculatieve theorieën die in geen enkele andere Europese lidstaat aantoonbaar aan de gang zijn».

Zoals gezegd kennen het Verenigd Koninkrijk, België, Denemarken, Italië, Spanje en Zweden net als Nederland nu al een systeem van juridische unbundling. Duitsland en Frankrijk kennen daarentegen nu nog een systeem van administratieve unbundling. Op grond van de tweede Europese elektriciteits- en gasrichtlijnen moeten in alle lidstaten van de Europese Unie een systeem van juridische unbundling bestaan. Dit houdt in dat de netbeheerder die deel uitmaakt van een verticaal geïntegreerd bedrijf, juridisch wordt gescheiden van de andere onderdelen van dat bedrijf. Zoals ik in mijn brief van 31 maart jl. heb aangegeven ben ik voornemens om een verdergaande splitsing uniform voor alle regionale energiebedrijven bij wet op te leggen. In het Verenigd Koninkrijk kiezen sommige bedrijven uit het oogpunt van specialisatie reeds vrijwillig voor eigendomssplitsing van het netwerk- en het leveringsbedrijf omdat distributie- en leveringsactiviteiten om verschillende expertises vragen. Mijn visie op de positionering van de regionale energienetwerken is gebaseerd op de twijfel aan de onafhankelijkheid van het beheer van de energienetwerken die de afgelopen jaren veelvuldig onderwerp van debat is geweest tussen mijn voorgangers en de Tweede Kamer. In mijn eerdergenoemde brief van 31 maart jl. ben ik uitgebreid ingegaan op de ontwikkelingen in de Europese energiemarkt en de positionering van de netwerkbedrijven. Deze ontwikkelingen hebben mij tot het voorstel gebracht de scheiding verder te versterken. De huidige situatie biedt onvoldoende garanties voor een (blijvend) effectieve onafhankelijkheid van de netwerken. De twijfel over de onafhankelijkheid van de bedrijven wordt geïllustreerd door de gang van zaken tijdens het faillissement van Energy XS (waarbij sprake was van klachten over uitwisseling van gegevens tussen netbeheerders en leveringsbedrijf), klachten van grote energieverbruikers en nieuwe toetreders en daarnaast ook uit de uitkomsten van de audits die de DTe naar de onafhankelijkheid van het netbeheer heeft gehouden. Naar aanleiding van deze audits heeft DTe de vraag opgeworpen of netbeheerders ten principale wel deel mogen uitmaken van een energiebedrijf, omdat alleen bij een volkomen zelfstandige netbeheerder sprake is van een onafhankelijk netbeheer. Het blijkt in de praktijk voor DTe niet goed mogelijk om bij de audits een vinger te leggen op de werkelijke vrijheid van de netbeheerder om financiële middelen naar eigen inzicht aan te wenden. De huidige wetgeving heeft steeds de feitelijke onafhankelijkheid van het netbeheer beoogd. Het faillissement van Energy XS laat zien dat aan de effectiviteit hiervan getwijfeld kan worden juist in periodes waarin de markt onder druk komt te staan.

Ik wil de komende maanden gebruiken om, in overleg met alle betrokkenen, een plan van aanpak te ontwikkelen om de splitsing in de praktijk te realiseren. De verdergaande splitsing wordt nog niet in het nu voorliggende wetsvoorstel gerealiseerd. Vanwege de vereiste zorgvuldigheid zal een afzonderlijk wetgevingstraject nodig zijn.

De leden van de GroenLinks-fractie vroegen naar aanleiding van een brief van EnergieNed van 11 juni 2004 of het zogenaamde beleningsverbod een Europees level playing field in de weg staat, omdat in andere landen een dergelijk verbod niet geldt.

In antwoord daarop merk ik allereerst op dat de bepaling over het beschikbaar stellen van financiële of andere middelen is opgenomen om de onafhankelijkheid van de netbeheerder te vergroten. Kern van de bepaling is dat het verboden is een net waarvoor een netbeheerder is aangewezen beschikbaar te stellen als zekerheid voor het aantrekken van financiële middelen, tenzij deze middelen zullen worden aangewend voor het netbeheer. Ook mogen geen rechten worden gevestigd op basis van de toekomstige inkomsten uit een net, tenzij deze middelen worden aangewend voor het netbeheer. Het belang van hoge netwerkqualiteit kan

namelijk op gespannen voet staan met de commerciële activiteiten van de geïntegreerde energiebedrijven. Doel van de bepaling omtrent het beleningsverbod is – met het oog op de voorgenomen splitsing van regionale energiebedrijven – de status quo die er op dit moment is te handhaven, totdat wetgeving inzake splitsing voor deze bedrijven gereed is, zoals aangekondigd in mijn brief van 31 maart 2004. Ik wil voorkomen dat in de periode totdat de splitsing wettelijk is geregeld, de bedrijven het net bezwaren teneinde commerciële activiteiten te financieren. Het bezwaar van de energiebedrijven dat het – tijdelijke – beleningsverbod een level playing field in de weg staat, deel ik niet. Het synergievoordeel dat geïntegreerde bedrijven tegen gunstiger voorwaarden kredieten kunnen verkrijgen, vormt mijns inziens juist een ongewenste concurrentiebelemmering voor potentiële nieuwkomers op de markt. Ten slotte hebben ook andere lidstaten plannen om verdergaande unbundling ter realiseren. Ik verwijs hiervoor naar de eerdere antwoorden op vragen van de GroenLinks-fractie over de voorgenomen splitsing.

Met betrekking tot het toezichtsbeleid vroegen de leden van GroenLinks om een internationale vergelijking van de verschillende nationale toezichthouders op het gebied van energie en stelden daarbij de vraag of de DTe strenger is dan andere nationale toezichthouders. De Europese Commissie is voorstander van een sector specifieke toezichthouder en een ex ante invulling van het toezicht. Dit komt ook tot uitdrukking in de tweede elektriciteitsrichtlijn. Ter beantwoording van de motie Heemskerck (Kamerstukken II, 2003–2004, 29 200 XIII, nr. 5) zal ik op korte termijn mijn visie op markttoezicht aan de Tweede Kamer toezenden, inclusief een internationale inventarisatie van verschillende nationale toezichthouders. Om een zorgvuldige gang van zaken te waarborgen verwijs ik u naar deze brief.

Ten algemene kan ik de leden van GroenLinks antwoorden dat de bevoegdheden die DTe tot haar beschikking heeft grotendeels vergelijkbaar zijn met die van de meeste andere energietoezichthouders. In Europees verband wordt in toenemende mate door de nationale toezichthouders samengewerkt en informatie uitgewisseld, met name in de C.E.E.R.

De leden van de fractie van GroenLinks vroegen ten slotte om een overzicht van de wijze waarop de leveringszekerheid in andere Europese lidstaten is vormgegeven. De leveringszekerheid van elektriciteit heeft verschillende aspecten. Een eerste aspect is de betrouwbaarheid van de netwerken. Deze wordt gewaarborgd door een onafhankelijk netbeheer en het toezicht daarop. De tweede elektriciteitsrichtlijn van de Europese Commissie is hiervoor de basis. Een tweede aspect betreft de korte termijn balanshandhaving. De verantwoordelijkheid hiervoor is in alle lidstaten neergelegd bij de landelijke netbeheerder. Een derde aspect betreft de lange termijn leveringszekerheid. Vooral dit aspect wordt in de lidstaten op verschillende manieren gewaarborgd. De verschillen zijn in belangrijke mate te verklaren door historische ontwikkelingen en geografische en klimatologische omstandigheden. In landen waar bij de aanvang van de liberalisering sprake was van een groot productieoverschot, is het vraagstuk vooralsnog minder urgent dan in landen waar er niet of nauwelijks een productieoverschot was. De weersafhankelijkheid van het aanbod speelt een grote rol in landen waar veel elektriciteit met waterkracht wordt opgewekt. De weersafhankelijkheid van de vraag speelt in sterke mate een rol in landen waar huizen en gebouwen elektrisch worden verwarmd of waar juist veel gebruik wordt gemaakt van airconditioning. Voor landen die niet of slechts zeer beperkt verbonden zijn met andere landen, zoals Ierland of het Verenigd Koninkrijk, is zelfvoorziening

belangrijk. Landen met veel interconnectiecapaciteit, zoals Nederland en Oostenrijk, hebben hier veel minder mee te maken.

Al deze verschillen verklaren in belangrijke mate de verschillen in het leveringszekerheidsbeleid in de lidstaten.

De basis voor de waarborging van de lange termijn leveringszekerheid in de Europese Unie is een goed werkende markt en een goed investeringsklimaat. Gezien de hierboven genoemde specifieke omstandigheden in de lidstaten wordt in veel gevallen wel flankerend beleid gevoerd. Het beleid in de 15 lidstaten van de Europese Unie voor 1 mei 2004 kan grofweg in vijf categorieën worden ingedeeld:

- Nederland en Griekenland maken gebruik van de mogelijkheid om een tenderprocedure uit te schrijven voor de bouw van nieuwe productiecapaciteit. Deze lidstaten zijn niet of nauwelijks verbonden met andere landen en hebben vanwege de waarborging van de leveringszekerheid op korte termijn behoefte aan additionele productiecapaciteit. De tenderprocedure wordt beschouwd als een tijdelijke maatregel.
- Spanje kent al langere tijd een systeem van vergoedingen voor productiecapaciteit. Ook Italië werkt momenteel aan de invoering van een capaciteitsvergoeding. De vergoedingen zijn bedoeld om uit oogpunt van de leveringszekerheid de aanwezigheid van voldoende productiecapaciteit te waarborgen.
- In Zweden en Finland heeft de landelijke netbeheerder extra reservecapaciteit gecontracteerd. Het is de bedoeling dat deze capaciteit uitsluitend wordt ingezet in noodsituaties. De keuze voor deze aanpak houdt verband met het grote aandeel van waterkrachtcentrales in deze landen en de onzekerheid omtrent sneeuw- en regenval en het tegelijkertijd nog uitblijven van (voldoende) nieuwe investeringen.
- In het Verenigd Koninkrijk heeft men er (evenals in niet EU-lidstaat) Noorwegen, bewust voor gekozen geen specifieke maatregelen te nemen om de leveringszekerheid te waarborgen. Ook Denemarken lijkt deze lijn te volgen. Wel stimuleert men de uitbreiding van de interconnectiecapaciteit en is er sprake van zorgvuldige monitoring.
- In België, Duitsland, Oostenrijk, Luxemburg en Portugal (en niet EU-lidstaat Zwitserland) wordt de ontwikkeling van vraag en aanbod wel goed in de gaten gehouden, maar zijn er nog geen keuzes gemaakt over het al dan niet nemen van specifieke maatregelen. De achtergrond hiervan is dat deze landen nog over voldoende productiecapaciteit beschikken en/of veel interconnectiecapaciteit hebben.

Wat betreft de tien nieuwe lidstaten, beschik ik nog niet over gegevens over hoe daar het beleid ter waarborging van de leveringszekerheid wordt vormgegeven.

Door te zorgen voor een goede marktordening, een goed investeringsklimaat, een marktconform mechanisme dat via de landelijke netbeheerder de aanwezigheid van voldoende productiecapaciteit bij een hoge piekvraag stimuleert en een goede monitoring, zorg ik dat het evenwicht tussen vraag en aanbod van elektriciteit op de lange termijn op een efficiënte wijze wordt gewaarborgd. De Nederlandse aanpak sluit dus aan bij die van de Scandinavische landen en het Verenigd Koninkrijk (de bovengenoemde categorieën 3 en 4) en past goed bij de visie van de Europese Commissie.

De SGP-fractie vroeg zich af of de Gaswet de bevoegdheid voor de DTe bevat om tarieven voor aansluitingen goed te keuren dan wel vast te stellen, en of aansluiten mogelijk onder het begrip ondersteunende diensten valt. Inderdaad kan het maken van een aansluiting gerekend worden tot de ondersteunende diensten. Op basis van artikel 81c Gaswet kan de DTe de tarieven voor ondersteunende diensten, waaronder voor aansluitingen, vaststellen.

De SGP-fractie vroeg hoe de intentie om het bestaande toegangsregime voor gas tot eind 2005 in stand te houden zich verhoudt met het voornemen om het bestaande systeem aan de tweede gasrichtlijn aan te passen. In dat verband vroegen de leden of de minister bereid is het in de wet neergelegde systeem op korte termijn in werking te laten treden. Ik verwijs hiervoor naar mijn antwoord op de gelijkkluidende vraag van de leden van de CDA-fractie op dit punt.

De fractie van de SGP vroeg naar de uitleg en toepassing van het begrip «totale inkomsten uit de tarieven» zoals bedoeld in artikel 41b, Elektriciteitswet 1998 van het wetsvoorstel. Ik deel de opvatting dat de bepalingen betreffende dit begrip niet ten doel hebben om de netbeheerders een inkomensgarantie te geven. De regulering betreft de tarieven die netbeheerders in rekening brengen voor de diensten die zij leveren ter uitvoering van hun wettelijke taken. De feitelijke inkomsten die netbeheerders ontvangen uit de tarieven zijn dus afhankelijk van de gerealiseerde volumina aan tariefdragers.

Grotere gerealiseerde volumina resulteren in meer inkomsten en omgekeerd. De «totale inkomsten uit de tarieven» spelen slechts een rol als tussenstap in het kader van de tariefregulering. De directeur DTe stelt immers niet deze totale inkomsten vast, maar de tarieven voor de afzonderlijke diensten. Die tussenstap is nodig om ervoor te zorgen dat recht wordt gedaan aan het in het wetsvoorstel vastgelegde principe van kostenveroorzaking. Dit licht ik als volgt toe.

De thans in de wet vastgelegde reguleringswijze laat de verhoudingen tussen de onderscheiden gereguleerde tarieven van een netbeheerder ongemoeid, aangezien op elk tarief dezelfde reguleringsfactor werkt, en biedt dus geen mogelijkheid om verschillen in ontwikkeling van de onderliggende kosten te laten doorwerken in de tarieven. Zo kan het principe van kostenveroorzaking onder druk komen te staan. Om recht te doen aan dit principe worden in de voorgestelde reguleringswijze de doelmatigheidskorting («x») en de aanpassing van de tarieven in verband met de gerealiseerde kwaliteit («q») niet toegepast op elk afzonderlijk tarief, maar op een vooraf berekende waarde van de totale inkomsten uit de tarieven, berekend als het somproduct van de tarieven die de netbeheerder in rekening brengt per tariefdrager en de bijbehorende, door de directeur van de DTe vastgestelde rekenvolumina. De netbeheerders doen vervolgens tariefvoorstellen aan de directeur DTe, uitgaande van de aldus door henzelf berekende waarde van de totale inkomsten uit de tarieven en de tevoren door de directeur DTe vastgestelde rekenvolumina. Daarna stelt de directeur van de DTe de tarieven vast. De totale inkomsten uit de tarieven spelen geen andere rol dan hierboven beschreven en netbeheerders kunnen daaraan dan ook geen inkomensgaranties ontlenen.

De fractie van de SGP vroeg in te gaan op de in artikel 41a lid 2 bedoelde bevoegdheid van de directeur DTe tot wijziging van het vastgestelde rekenvolume van elke tariefdrager. Zoals aangegeven in mijn antwoord op de vorige vraag van de leden van de SGP-fractie stelt de directeur DTe de rekenvolumina vast voor een gehele reguleringsperiode van drie tot vijf jaar. Dat is in overeenstemming met het uitgangspunt dat de tariefregulering uitgaat van vaste perioden. Er kunnen zich in de loop van een reguleringsperiode evenwel wijzigingen voordoen die het wenselijk maken om rekenvolumina tussentijds aan te passen, bijvoorbeeld uitbreiding van netten in nieuwbouwwijken. De bedoelde bevoegdheid is in het wetsvoorstel opgenomen om in dergelijke gevallen te kunnen voorkomen dat de netbeheerders hun tariefvoorstellen op onrealistische volumina moeten baseren.

De bevoegdheden genoemd in artikel 41c lid 2 onder b en c betreffen correctie van tarieven in gevallen dat de tarieven waren vastgesteld met inachtneming van onjuiste of onvolledige gegevens of met gebruikmaking van geschatte gegevens en de feitelijke gegevens daarvan blijken af te wijken. Het kan voorkomen dat de directeur DTe op het moment van de vaststelling van de tarieven nog niet over alle daarvoor benodigde gegevens beschikt. Dan maakt hij gebruik van een schatting en corrigeert naderhand als de realiteit daarvan blijkt af te wijken. In beginsel is denkbaar dat ook een tussentijdse bijstelling van rekenvolumina reden kan zijn tot correctie van de tarieven. Aangezien de rekenvolumina echter primair van invloed zijn op de verhoudingen tussen de verschillende tarieven van een netbeheerder en slechts in beperkte mate op de feitelijke realisatie van de inkomsten uit de tarieven verwacht ik dat dit hoogstens sporadisch zal voorkomen. Het spreekt overigens voor zich dat de directeur DTe de bedoelde bevoegdheden prudent hanteert.

De SGP-fractie vroeg wat moet worden verstaan onder het begrip «standaardaansluiting» dat is opgenomen in artikel 27 tweede lid, onderdeel f, Elektriciteitswet 1998 en naar de betekenis daarvan in het kader van de tariefregulering. Dit artikellid geeft een nadere invulling van het recht van afnemers om te worden aangesloten op het elektriciteitsnet. Het begrip «standaardaansluiting» dat in de bedoelde bepaling wordt gehanteerd, is inderdaad nieuw in de Elektriciteitswet 1998. Dit betekent overigens niet dat hier feitelijk ook sprake is van een nieuw type aansluiting, onder «standaardaansluiting» versta ik een aansluiting van een type en met eigenschappen zoals in de bedoelde vermogensklasse gebruikelijk is. Aangezien geen sprake is van de introductie van een nieuw type aansluiting, voorzie ik niet dat de introductie van dit begrip in de Elektriciteitswet 1998 bijzondere gevolgen heeft voor de tariefregulering.

De Minister van Economische Zaken,
L. J. Brinkhorst